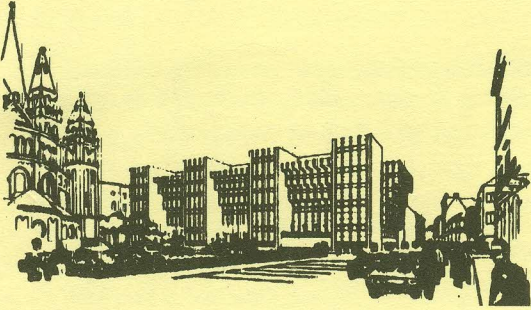

ISSN 1215-7333

SZEGEDI MŰHELY

Helyismereti szemle

'96-97/1-4

Szegedi Műhely
1996-97. 35-36. évfolyam, 1-4. szám

Szerkeszti
PÉTER LÁSZLÓ

TARTALOM

- 1 VAS RÉKA: *A millennium Szegeden*
14 KAHLER FRIGYES: *Sortűz Szegeden 1956. október 26-án*
28 BÁTAYAI JENŐ: *Sebestyén Endre élete és munkássága*

Emlékezés

- 45 ALMÁSI MIHÁLY: *Szőregi cserkészemlékek*
64 PÉTER LÁSZLÓ: *Horpácsy Géza*
67 RAKONCZAI JÁNOS: *Pataki Szilveszter*

Szemle

- 79 PÉTER LÁSZLÓ: *Blazovich László és Kristó Gyula:
A csongrádi régió 1100 éve*
81 KOVÁTS ZOLTÁN: *Blazovich László: Csongrád megye*
83 GRYNAEUS TAMÁS: *Szabó Tibor: Szegedi Kőrös Gáspár*
84 ANDERLE ÁDÁM: *"Csatolt" vagy "társult" község?*
90 POLNER ZOLTÁN: *Iff. Lele József: Bálint Sándor élete*
94 KESERŰ BÁLINT: *Koltay-Kastner Jenő szellemi hagyatékából*
96 SIMON MIKLÓS: *Korányi András: Emléktöredékek*
102 APRÓ FERENC: *Varga Mátyás: Egy életmű díszletei*
104 NÉMETH ANDRÁS: *Varró Vince: Zárójelentés*
106 LACZÓ KATALIN: *Szegedi szobrászok*
107 BENYIK GYÖRGY: *Pál József: Békepapok*
108 GICZI ZSOLT: *Pál József: Békepapok*
111 GYURIS GYÖRGY: *Százhusz éves a tanárképző főiskola*
- 114 *Kiosztották a Kisteleki-alapítvány díjait*
115 *A Kisteleki-alapítvány főlhívása*

Kiadja a Somogyi-könyvtár
Szeged, Dóm tér 1-4. 6720
Felelős kiadó Gyuris György
Készült a könyvtár lézernyomatóján
Számítógépes szövegszerkesztő Juhász Zsuzsa, Lőrinc Ildikó
Sokszorosította a Goldprint Kft.
Felelős vezető Gabnai János
Megjelent 300 példányban

Szabó Tibor: Szegedi Körös Gáspár

A Szegedért Alapítvány támogatásával végre megjelent Szabó Tibor évek óta kéziratban elfeküdt munkája. A bővebb változatában 158 lap terjedelmű munka három részre oszlik.

Az első 48 lap Körös-Fraxinus pályáját rajzolja meg Szegedtől Olaszországon át Pozsonyig. Ennek legértékesebb része, az itáliai évekről szóló, önállóan is megjelent (Comm. Hist. Art. Med. 141-144, 1993, 53-62). Ebben nagy tárgy- és körismerettel vázolja a padovai és perugiai egyetem és az ott tanuló magyar diákok helyzetét. Mindez ismert adatok, tények részben kényszerű ismétlése, de a szerző ezeken kívül számos eddigi téves állítást igazít helyre. Új fölvevéseinek megalapozottságát a további kutatás és kritikai értékelés hivatott eldönteni. Úgy látszik, Bencze József „jóvöltából” a sárvári botanikus kert mondája kiirthatatlanul rögzült a szakirodalomban, s ezt Szabó Tibor is igazolni igyekszik. (Ellenérveimet a Comm. Hist. Art. Med. idézett számának 45-46. lapján fejtettem ki.)

A következő 61 lap a Fraxinus-dokumentumokban szereplő betegségek orvostörténeti taglalása. Orvostörténeszek gyakori — érthető — „kísértése”, hogy megpróbálják régi szövegekben szereplő fogalmak (betegségnevek, tünetjelölések, növénynevek, kezelési eljárások stb.) azonosítását, mai fogalmainkra fordítását. Ez a kísérlet próbára teszi a történész kritikai érzékét, kortörténeti ismereteit, fantáziáját és fegyelmzettségét egyaránt. A kérdéses fogalmak „megfejtése” ui. nem mindig lehetséges,

erőltetni nem volna szabad, mert nemegyszer csak korban, térben távoli analógiák segítségével tudunk valamelyes biztonsággal is állítani valamit. Fraxinusnál maradvá: leveleiben más neves szerzők mellett több ízben hivatkozik Hippokratészra mint tekintélyre, de azt már nem tudjuk biztosan, vajon minden esetben az első forrást használta-e, s vajon az ókori, kora középkori szerzőket a 16. sz. közepén hogyan értékelték, értelmezték?

Kicsit karikírozva: ha a különféle szerzőktől Kanizsai Orsolyának tulajdonított sok betegség (melankólia, hipokondria, méhelöcsés, podagra stb.) mind igaz volna, őt „állatorvosi lóvá” tennék, ami ellen bizonyára maga tiltakoznék legélesebben...

Szabó Tibor munkájának legértékesebb részét szerényen *Mellékletek* címmel közli (110-158). Ebben illusztrációként és véleményének alátámasztására sok ismert és közölt dokumentumot sorakoztat föl. Helyet kap azonban ebben a részben számos eddig közöletlen, ismeretlen levél, okmány is. A pozsonyi és soproni levéltárakból előkerült dokumentumok nagyon valószínűvé teszik, hogy a nyugat-magyarországi (burgenlandi) levéltárakban a szakszerű kutatás még sok értékes anyagot találhatna. Mert ne feledjük: jószerével csak Fraxinusnak Nádasdyhoz írt leveleit ismerjük. Nádasdynak Fraxinusához küldött leveleiből szinte semmit sem. A nehezebben olvasható dokumentumok olvasatát és a latin nyelvűeket, mivel latinul egyre kevesebben értenek, fordításban is jó lett

volna közölni. A Szabó Tibor fölmutatta és közölte dokumentumanyag minden-
esetre fontos lépés a majdani, lehetőleg
teljes szöveg- és dokumentumkiadás felé.
Bibliográfiáját aránylag csekély fű-
radsággal föl lehetett volna frissíteni. (A
kézirát elfektetésének átka!) Nem maradt

volna ki belőle a szerzőnek időközben e
tárgyban megjelent munkája sem. Szabó
Tibor munkája igazolja, hogy az elődök:
Károlyi-Szalay, Szmollény Nándor,
Bence József, Bálint Sándor és Botta
István után is lehet és van mit tisztázni a
Fraxinus- kérdésben. (Szeged, 1995.)

ANDERLE ÁDÁM

„Csatolt” vagy „társult” község?

*Kiskundorozsma. Tanulmányok.
Szerkesztette Kövér Lajos és Tóth Sán-
dor László. Szeged 1995, 750 p. A
szegedi Somogyi-könyvtár kiadása.
Felelős kiadó Gyuris György.*

Bálint Sándor alighanem máig ható
érvénnyel írta 1976-ban megjelent
munkájába: „Dorozsma alig egy óra
járásra esik Szegedtől, de lényegében már
össze is épült vele. Harmadfél évszázada
vagyunk szomszédok, de Dorozsmának a
szegedi világba olvadása voltaképpen
máig sem következett be teljesen.” Szabó
József nyelvészprofesszor idézi *A telepít-
lés földrajzi nevei* című tanulmányában
Szeged klasszikus néprajztudósát. S az
alaphelyzet máig nem változott, vagy ha
igen, hátrányára: a távolság *ideje* ugyan
egy óra járásra helyett 30 percre csök-
kent, de a *történeti távolság* mintha
növekedett volna Dorozsma és Szeged
között. Ezt Szegedről kevéssé érzékelné:
„Szeged” keveset foglalkozik a nagykör-
úton túli, s még kevesebbet a *tőlésen túli*
Szegeddel. Elviseli, hogy „az”, például
Dorozsma, Szegedhez tartozik, de kevés
érdeklődést mutat élete, gondolai iránt.
Távlati fejlesztési terveiben – amíg

voltak ilyenek – homályos kontúrokkal,
bizonytalan ígéretekkel szerepelt Do-
rozsma, ahogy a többi „csatolt község” is.
Ma pedig talán inkább zavaró tényező, ha
rendőrörsöt „akar”; zavar a nagybani piac
miatt, vagy mert éppen Dorozsmának lett
NB III-t nyert labdarúgó csapata stb.

A Szeged–Dorozsma viszony jelképe
lehetne a dorozsmaiból szeged-
dorozsmai szélmalommá váló műemlék,
amelynek négy lapátja kettőre fogyott; s
ez a közép-európai jelentőségű műemlék
romlása senkit sem zavar a
dorozsmaikon kívül. De hát a volt
községnek ma már önkormányzatra sem
futotta.

*

Az olvasó természetesen gyanakod-
hat, amikor egy Dorozsmáról írott ismer-
tetés szerzőjeként Latin-Amerika-kutatót
lát megjelenni. E szerzőségnek két oka is
lehetne. A Latin-Amerika-kutató, aki a
függőség típusok, az „asszimétrikus
reciprocitás”-típusú kapcsolatok kutatá-
sával (is) foglalkozik, s ismeri a nagyvá-
ros-agglomerációk eltérő fejlődési típu-
sait, a Szeged–Dorozsma kapcsolatban
„ismerős” modellt látott.